

Blokada rachunku bankowego – aplikant radcowski Wiktor Lach

Blokada rachunku polega na zamrożeniu całości lub części środków zgromadzonych na danym rachunku. Blokady rachunków bankowych są często stosowanym środkiem jeszcze na etapie poprzedzającym wszczęcie postępowania karnego. Po dokonaniu blokady właściciel rachunku bankowego nie może swobodnie korzystać z zablokowanych środków i nimi dysponować – wypłacać ich ani przelać ich na inny rachunek. Powyższe może doprowadzić do trudności z spłacaniem zobowiązań podatkowych, zobowiązań umownych, czy innych wierzytelności, generując dodatkowe i nowe problemy dla właściciela rachunku bankowego.

Podstawą prawną blokady rachunku bankowego może być:

- art. 106 Prawa bankowego
- art. 86 Ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu
- art. 39 Ustawy o nadzorze nad rynkiem kapitałowym

Zgodnie z art. 106a ust. 1 Prawa bankowego: „W razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia, że działalność banku jest wykorzystywana w celu ukrycia działań przestępczych lub dla celów mających związek z przestępstwem skarbowym lub innym przestępstwem niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a lub art. 299 Kodeksu karnego – bank zawiadamia o tym prokuratora, Policję albo inny właściwy organ uprawniony do prowadzenia postępowania przygotowawczego”.

W takiej sytuacji bank we własnym zakresie może podjąć działania i dokonać blokady rachunku bankowego. Podstawą prawną do działania jest art. 106 ust. 3 Prawa bankowego. *„W przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że zgromadzone na rachunku bankowym środki, w całości lub w części pochodzą lub mają związek z przestępstwem skarbowym lub przestępstwem innym niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a lub art. 299 Kodeksu karnego, bank jest uprawniony do dokonania blokady środków na tym rachunku. Blokada może nastąpić wyłącznie do wysokości zgromadzonych na rachunku środków, co do których zachodzi takie podejrzenie.”*

Bank zobowiązany jest zawiadomić organy ścigania o podejrzeniu przestępczego wykorzystania rachunku bankowego, natomiast blokada rachunku bankowego ma charakter fakultatywny, nie jest obligatoryjnie stosowana przez bank. Maksymalny okres stosowania blokady rachunku przez bank to 72 godziny. Niezwłocznie po dokonaniu blokady bank musi zawiadomić prokuratora, który podejmie decyzje w zakresie wszczęcia postępowania karnego. Na podjęcie tych decyzji prokurator ma także 72 godziny, liczone od momentu dokonania blokady rachunku. W razie wszczęcia postępowania prokurator ma możliwość

wstrzymać określoną transakcję lub dokonać blokady środków na rachunku na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy od otrzymania zawiadomienia o dokonaniu blokady rachunku bankowego przez bank.

Środki ochrony prawnej

Osobie, która doświadczyła blokady rachunku bankowego, przysługują dwa rodzaje środków ochrony zmierzających do jej uchylenia:

- zażalenie na postanowienie o zastosowaniu blokady lub jej przedłużeniu,
- wniosek o uchylenie blokady.

Zażalenie na blokadę rachunku bankowego należy wnieść w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o blokadzie. Zażalenie należy wnieść do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, za pośrednictwem prokuratora, który wydał postanowienie. Mimo wniesienia zażalenia blokada rachunku bankowego jest utrzymywana i osoba ta nie ma możliwości dysponowania swoimi środkami.

Zabezpieczenie majątkowe

Zabezpieczenie majątkowe może nastąpić na mieniu oskarżonego czy też podejrzanego. Aby tego dokonać, w pierwszej kolejności prokurator zobowiązany jest postawić formalne zarzuty właścicielowi rachunku. Organy częściej sięgają po postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych. Aby wydać postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych nie ma konieczności uprzedniego postawienia zarzutów. Zgodnie z art. 236b k.p.k.:

„§ 1. Rzeczą lub przedmiotem w rozumieniu przepisów niniejszego rozdziału są również środki na rachunku.

§ 2. Postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych może dotyczyć środków na rachunku, jeżeli zostały zatrzymane jako dowód w sprawie.”

Jest to sposób organów by blokada rachunku bankowego mogła być utrzymywana przez cały okres trwania postępowania, a więc bezterminowo.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej

W myśl art. 86 ust. 1 Ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, “instytucja obowiązana niezwłocznie zawiadamia Generalnego Inspektora, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu”.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej może żądać wstrzymania danej transakcji bądź dokonania blokady rachunku bankowego na okres maksymalnie 96 godzin. Jednocześnie zawiadamia on właściwego prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa prania brudnych pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Blokada rachunku bankowego może być następnie przedłużona przez prokuratora na okres 6 miesięcy, a w razie wydania postanowienia o dowodach rzeczowych – bezterminowo.

Komisja Nadzoru Finansowego

Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o nadzorze nad rynkiem kapitałowym: „W przypadku gdy z uzyskanych informacji, uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa określonego w art. 181-183 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, wynika, że transakcja, która została dokonana lub ma zostać dokonana, może mieć związek z popełnieniem tego przestępstwa, Przewodniczący Komisji lub jego zastępca może wystąpić do podmiotu nadzorowanego z pisemnym żądaniem dokonania blokady prowadzonego przez ten podmiot:

- 1) rachunku papierów wartościowych lub rachunku zbiorczego,
- 2) innego rachunku, na którym są zapisywane instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi,
- 3) rachunku pieniężnego

– na okres nie dłuższy niż 96 godzin od momentu wskazanego w żądaniu. Równocześnie z żądaniem Przewodniczący Komisji lub jego zastępca składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, załączając informacje i dokumenty dotyczące blokowanego rachunku”.

Kompetencje przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego ograniczają się zatem do przestępstw przeciwko obrotowi instrumentami finansowymi, określonymi w ustawie szczególnej.

Odszkodowanie

Art. 106a ust. 10 Prawa bankowego stanowi: „Bank nie ponosi odpowiedzialności za szkodę, która może wyniknąć z wykonania w dobrej wierze obowiązków określonych w ust. 3-5. W takim przypadku, jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 3-5, nie miały związku z przestępstwem lub ukrywaniem działań przestępczych, o których mowa w ust. 1, odpowiedzialność za szkodę wynikłą z dokonania blokady środków na rachunku ponosi Skarb Państwa”. Wszelkie roszczenia związane z blokadą rachunku bankowego należy zatem kierować do Skarbu Państwa, a nie do banków.

Zakończenie

Powyższe rozważania prowadzą do wniosków, iż należy przede wszystkim podejmować działania zmierzające do zminimalizowania ryzyka zaistnienia zdarzeń uzasadniających wykorzystanie blokady rachunku bankowego. Ma to istotne znaczenie w sytuacji przestępstwa prania pieniędzy, którego ustawowe przesłanki są tak szeroko określone, że wielokrotnie mogą przesłanki te wypełniać podmioty, które nie zdają sobie sprawy, że środki, które przyjmują lub którymi obracają, mogą mieć związek z przestępstwem. Aby temu zapobiec należy wypracować wewnętrzne rozwiązania na potrzeby badania kontrahentów w celu wyłapania tych podejrzanych, powiązanych z potencjalnymi przestępstwami. Warto zagwarantować również przejrzysty system, w ramach którego wszelkie osoby zaangażowane w nawiązanie określonej relacji gospodarczej mogą zgłaszać dostrzeżone nieprawidłowości lub podejrzenia. Wskazywane propozycje działań mogą zapobiec problemom, z którymi wiąże się zastosowanie blokady rachunku bankowego.